

- thirdly, a classic act of an official interpretation of the legal norm with the documentary form, are shown not only the reasons and results legal and interpretation process, but its methodological and technological aspects, indicating the will expression of the subject of legal and interpretative activities;

- fourthly, the act of interpretation of the legal norms, above all, provides informational influence on the minds of the legally capable subjects to law, and in unity with the legal and normative or legally enforced act regulatory and / or protective effect on their behavior;

- fifthly, the act of interpretation of the legal norms cannot include specification of legal norms and, therefore, to introduce new elements of legal regulation.

With these provisions by the act of interpretation of the legal norms it is suggested to understand provided by the state reasoned obligatory formal expression of the public authorities (their officers and officials) that provides informational influence on the minds of the legally capable subjects to law by the way of explanation of the content of legal norms and regulations of non-normative nature or their fragments, and in unity with the normative and legal or legally enforced acts that are having regulatory and/or protective effects on their behavior causes legal consequences and contributes to establishment of the principle of legal certainty.

Keywords: *act, legal act, act of interpretation of legal norms, act of legal interpretation, legal and interpretational act, legal norms application.*

Надійшла до редакції 28.11.2016

Сердюк Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.132.6

ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ТЛУМАЧИТИ ЗАКОНИ: АРГУМЕНТИ «ЗА» І «ПРОТИ»

Проаналізовано положення чинного конституційного законодавства в частині повноважень Конституційного Суду України тлумачити закони. Наведено аргументи на підтримку збереження існуючої компетенції органу конституційного контролю тлумачити закони, визначеної статусним Законом України «Про Конституційний Суд України», а також контраргументи з цього питання.

Ключові слова: *Конституція України, Конституційний Суд України, повноваження Конституційного Суду України, тлумачення законів, тлумачення Конституції.*

Постановка проблеми. Набрання чинності Законом України № 1401-VIII від 02.06.2016 р. мало наслідком виникнення юридичної ситуації, що в сучасній правовій доктрині відображається загальнотеоретичною категорією «юридична колізія». Протиріччя виникло в результаті зміни припису ч. 2 ст. 150 Основного Закону Української держави, що звузила повноваження Конститу-

ційного Суду України щодо офіційного тлумачення законів [2, с. 68].

Водночас залишилося незмінним положення Закону України «Про Конституційний Суд України», що уповноважує цей орган судової влади тлумачити не лише Основний Закон Української держави, але й інші закони України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання державно-владних повноважень Конституційного Суду України, відколи набрав чинності Закон України «Про Конституційний Суд України», постійно перебуває в центрі уваги вчених – теоретиків права, фахівців у галузі конституційного права, а також самих суддів Конституційного Суду України.

Вагомий внесок у його розробку належить таким фахівцям у галузі теорії права як М. Козюбра, В. Погорілко, П. Рабінович, М. Савенко, М. Савченко, А. Селіванов, І. Сліденко, А. Стрижак, В. Тихий, М. Цвік, В. Шаповал та ін.

На особливу увагу в контексті теми дослідження заслуговують наукові монографії вітчизняних науковців А. Селіванова й А. Стрижака «Питання теорії конституційного правосуддя в Україні» [3], І. Сліденка «Тлумачення Конституції» [4], М. Тесленко «Судебный конституционный контроль в Украине» [5] та Ю. Тодики «Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика» [6].

Метою цієї статті є оцінка аргументів на підтримку збереження існуючої компетенції Конституційного Суду України тлумачити закони, визначеної статусним Законом України «Про Конституційний Суд України», а також контраргументів із приводу цього теоретичного положення, практична реалізація якого суттєво впливає на правозастосовну діяльність органів судової влади нашої держави,

Виклад основного матеріалу. Прийняття Верховною Радою України в 1996 р. Основного Закону Української держави ознаменувало наступний етап її розвитку, пов'язаний із створенням на засадах верховенства права, поділу державної влади, пріоритету прав і свобод людини нових органів державної влади, а також перерозподілу на їх користь окремих державно-владних повноважень. Серед таких державних органів на особливу увагу заслуговує Конституційний Суд України.

Норма права, закріплена в ч. 2 ст. 147 Конституції України, у такий спосіб визначила конституційно-правовий статус цього органу судової влади: «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України» [1, с. 735].

Зазначена новела в конституційному праві України не залишилася поза увагою правників. Предметом наукової дискусії було таке питання: чи зберігає Верховна Рада України повноваження тлумачити закони після набрання чинності Конституцією України?

Варто зауважити, що сама постановка цього питання має під собою раціональне підґрунтя, пов'язане з усталеною правовою традицією радянської доби тлумачити нормативно-правові акти не суб'єктом правозастосування, а

тим органом державної влади, що їх прийняв, тобто суб'єктом правотворчості. Оскільки джерелом законів є законотворча діяльність парламенту, цілком обґрунтованим буде умовивід про те, що саме він залишає за собою право автентичного тлумачення законів.

У контексті предмета цього дослідження заслуговує на увагу і спосіб прийняття Основного Закону Української держави, що дає відповідь на питання про те, хто уповноважив Конституційний Суд України тлумачити закони. Як відомо, Конституція України була прийнята Верховною Радою України, хоча і від імені Українського народу, а отже, саме парламент у такий спосіб поступився часткою своїх владних повноважень на користь єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні. Зважаючи на цей факт, гіпотетично можливим у майбутньому є прийняття єдиним органом законодавчої влади рішення про повернення собі таких повноважень.

Окремо слід торкнутися і питання практичної реалізації вищезгаданої норми права в частині офіційного тлумачення Конституційним Судом України законів України. Набрання чинності цією нормою 28.06.1996 р. (день набрання чинності Конституцією України) об'єктивно було неможливим, перш за все через відсутність самого органу конституційної юрисдикції. Очевидно усвідомлюючи цей факт, Верховна Рада України пунктом 6 Розділу XV «Перехідні положення» передбачила, що «Конституційний Суд України формується відповідно до цієї Конституції протягом трьох місяців після набуття нею чинності. До створення Конституційного Суду України тлумачення законів здійснює Верховна Рада України [1, с. 794].

Нами наголошувалося вище, що прийняття Верховною Радою України Закону України № 1401-VIII від 02.06.2016 р. фактично призвело до виникнення ієрархічної юридичної колізії. Однак Український парламент у згаданому вище законі не передбачив дієвого інструментарію у вигляді норми-арбітра, що могла б усунути суперечність між нормами конституційного права, які по-різному визначають правоінтерпретаційні повноваження Конституційного Суду України. А сама юридична ситуація, що склалася, може бути оцінена як проблемна і така, що потребує свого наукового осмислення через відповідну аргументацію.

Наведемо найбільш вагомі, на нашу думку, доводи, які обґрунтовують необхідність офіційного тлумачення законів саме Конституційним Судом України.

1. Кваліфікаційні вимоги до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України є значно вищими, аніж ті, що висуваються до інших професійних суддів. Частина 4 ст. 148 Основного Закону Української держави, зокрема, передбачає, що суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який має стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років та є правником із визнаним рівнем компетентності [с. 66].

2. Хоча чинний закон не містить імперативної вимоги до претендента мати науковий ступінь, як свідчать існуючі реалії, переважна більшість суд-

дів попереднього та нинішнього складів Конституційного Суду України є докторами та кандидатами юридичних наук, а отже, мають науковий рівень правосвідомості.

3. Накопичений ними (суддями Конституційного Суду України) значний досвід правоінтерпретаційної діяльності, що ґрунтується на знаннях правил і прийомів з'ясування дійсного змісту законів, а також уміннях і навичках підготовки актів офіційного тлумачення законів. Цей практичний досвід виключно позитивно позначається на ефективності юридичної діяльності, пов'язаної із тлумаченням законів.

Про втрату Конституційним Судом України повноважень тлумачити закони свідчать такі аргументи:

1) по-перше, у правовій державі органи державної влади, їх посадові і службові особи діють за спеціально дозволим принципом: «дозволено робити лише те, що прямо передбачено законом» (ч. 2 ст. 6 та ч. 2 ст. 19 Конституції України);

2) по-друге, існуюча ієрархічна юридична колізія, пов'язана із повноваженням Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення законів, у разі відсутності колізійної норми, розв'язується у такий спосіб: пріоритет (перевагу) в механізмі конституційно-правового регулювання суспільних відносин за участю Конституційного Суду України має норма Основного Закону нашої держави.

Висновки. Оцінка аргументів на підтримку збереження існуючої компетенції органу конституційного контролю тлумачити закони, а також контраргументів з цього питання свідчить про необхідність його вирішення на законодавчому рівні шляхом або приведення статусного Закону України «Про Конституційний Суд України» у відповідність до припису ч. 2 ст. 150 Конституції України, або доповнення п. 3 ч. 1 ст. 85 Основного Закону Української держави положенням про офіційне тлумачення законів Верховною Радою України.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України : науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін. ; ред. кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. – Х.; К., 2003.
2. Конституція України : чинне законодавство. – К., 2016.
3. Селіванов А.О. Питання теорії конституційного правосуддя: актуальні питання сучасного розвитку конституційного правосуддя / А.О. Селіванов, А.А. Стрижак. – К., 2010.
4. Сліденко І.Д. Тлумачення конституції: питання теорії і практики в контексті світового досвіду / І.Д. Сліденко. – Одеса, 2003.
5. Тесленко М.В. Судебный конституционный контроль в Украине : монография / М.В. Тесленко. – К., 2001.
6. Тодика Ю.М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія / Ю.М. Тодика. – Х., 2001.

Сердюк Л.Н. Полномочия Конституционного Суда Украины толковать законы: аргументы «за» и «против». Проанализированы положения действующего конституционного законодательства в части полномочий Конституционного Суда Украины толковать законы. Приведены аргументы в поддержку сохранения существующей компетенции органа конституционного контроля толковать законы, определенной статусным Законом Украины

«О Конституционном Суде Украины», а также контраргументы по этому вопросу.

Оценка доводов в поддержку сохранения существующей компетенции органа конституционного контроля толковать законы, а также контраргументов по этому вопросу, свидетельствует о необходимости его решения на законодательном уровне путём или приведения статусного Закона Украины «О Конституционном Суде Украины» в соответствии с предписанием ч. 2 ст. 150 Конституции Украины, или же дополнением п. 3 ч. 1 ст. 85 Основного Закона Украинского государства положением об официальном толковании законов Верховной Радой Украины.

Ключевые слова: Конституция Украины, Конституционный Суд Украины, полномочия Конституционного Суда Украины, толкование законов, толкование Конституции.

Serdyuk L. M. Powers of Constitutional Court of Ukraine to interpret laws: pros and cons arguments. Provisions of current constitutional legislation are analyzed in part of powers of the Constitutional Court of Ukraine to interpret laws. Arguments in support of preservation of existing power of a body of the constitutional control to interpret laws that is determined by a status law of Ukraine “On Constitutional Court of Ukraine” and counterarguments on the issue are suggested.

Most strong are the following arguments justifying the necessity of official interpretation of laws exactly by the Constitutional Court of Ukraine:

1) qualifying requirements to the candidates to a position of a judge of the Constitutional Court of Ukraine are considerably higher than those that are put forward to other professional judges. Particularly part 4 of Article 148 of the Fundamental Law of the Ukrainian State makes provisions that a citizen of Ukraine having at least a 15-years professional experience in the sphere of law and is a lawyer with an admitted level of his/her competence can be a judge of the Constitutional Court of Ukraine.

2) although the existing law does not contain an imperative requirement to a candidate to have a scientific degree, as existing realities vouch, the majority of judges of the previous and the present panel of the Constitutional Court of Ukraine are doctors and candidates in law and thereafter possess a scientific level of legal awareness;

3) accumulated by them (by judges of the Constitutional Court of Ukraine) considerable experience of law interpretational activities basing on knowledge of rules and techniques of finding out of ultimate content of laws and also skills and abilities of preparation of acts of official interpretation of laws. This practical experience is positively marked on the efficiency of legal activities related to interpretation of laws.

The following arguments vouch for loss of the powers to interpret laws by the Constitutional Court of Ukraine:

1) first, within a law-based state bodies of state power and their officers and officials act in accordance with the specially allowed principle: “it is allowed to do only that that is stipulated by law” (part 2 of Article 6 and part 2 of Article 19 of the Constitution of Ukraine);

2) secondly, the existing hierarchical juridical collision relating to the powers of the Constitutional Court of Ukraine as to the official interpretation of laws in case of absence of a collision norm is solved in the following manner: the priority (preference) within the mechanism of the constitutional and law regulation of social relations with the participation of the Constitutional Court of Ukraine is given to the norm of the Fundamental Law of our state.

Evaluation of arguments in support of preservation of the existing power of the body of constitutional control to interpret laws and also counterarguments concerning this issue vouch for the necessity of solving it on the legislative level by way of whether bringing the status law of Ukraine “On Constitutional Court of Ukraine” according to the prescript of part 2 of Article 150 of the Constitution of Ukraine or the attachment 3 of part 1 of Article 85 of the Fundamental Law of the Ukrainian State to the provision about the official interpretation of laws by the Verkhovna Rada of Ukraine”.

Keywords: Constitution of Ukraine, Constitutional Court of Ukraine, powers of Constitutional Court, interpretation of laws, interpretation of Constitution.